

שילוח אגרות ביד נכרי בע"ש, יט ע"א

- א. תנו רבנן: אין משלחין איגרת ביד נכרי ערב שבת, אלא אם כן קוצץ לו דמים.
- ב. בית שמאי אומרים: כדי שיגיע לביתו, ובית הלל אומרים: כדי שיגיע לבית הסמוך לחומה.
- ג. וחלל קוצץ!
- ד. אמר רב ששת, חכי קאמר: ואם לא קוצץ, בית שמאי אומרים: עד שיגיע לביתו, ובית הלל אומרים: עד שיגיע לבית הסמוך לחומה.
- ה. והאמרת רישא אין משלחין!
- ו. לא קשיא, הא – דקביע בי דואר במתא, והא – דלא קביע בי דואר במתא.

רקע

הנחת הסוגיא היא, שהחילוק ברישא (סעיף א) הוא גורף: אם קצץ מותר ללא הגבלה, ואם לא קצץ – אסור ללא סייג. ממילא קשה היכן להעמיד את המחלוקת בסיפא (סעיף ב) – אם בקצץ הלא מותר גם אם לא מתקיימות ההגבלות של ב"ש וב"ה, ואם לא קצץ אסור גם אם מתקיימות ההגבלות הנ"ל.

מהלך הסוגיא

בסעיף ג ההנחה היא שהמחלוקת עוסקת בקצץ (כנראה כך עולה מסמיכות הדברים בברייתא), ומכאן הקושיא שצריך להיות מותר ללא הגבלה. רב ששת (סעיף ד) מעביר את המחלוקת למקרה שלא קצץ, ומכאן עולה הקושיא ההפוכה בסעיף ה: בלא קצץ אסור לעולם! החילוק בסעיף ו מקבל את ההנחה של רב ששת, אלא שמחלק בין שני מקרים של לא קצץ – יש בי דואר ואין בי דואר. לפי זה מחלוקת ב"ש וב"ה בסיפא עוסקת באפשרות שלישית שלא קימת ברישא. נתאר את מסקנת הסוגיא בטבלה:

שליחת אגרות ביד נכרי

	שכיחא בי דואר	לא שכיחא בי דואר
קצץ	מותר תמיד (סיפא דרישא)	
לא קצץ	מחלי ב"ש וב"ה	אסור תמיד (רישא דרישא)

יישוב שיטת רש"י

תמונה זו שתיארנו לעיל, עולה מרש"י בסוף הסוגיא:
שכיחא במתא – משלחין בלא קוצץ, בכדי שיגיע השליח, למר – לבית הדואר, ולמר – לבית הסמוך לחומה, ורישא דאין משלחין – בלא קוצץ כלל דלא קביע במתא ואם לא ימצאנו יהא צריך לילך אחריו בשבת.

ברם, מרש"י בתחילת הסוגיא משמע אחרת:
אלא אם כן קוצץ לו דמים – דכיון דקוצץ לו דמים – בדידיה טרח, ובית שמאי לא מודו בקצץ, דאפילו בקצץ פליגי, דהא לא עדיף ממוכר ומשאל ונותן מתנה, אלא מילתא דבית הלל אשמעינן, דבדלא קוצץ לא פליגי דאסור.
מדברים אלו נראה שהמחלוקת היא בקצץ (שורה העליונה), אך בלא קצץ לכו"ע אסור. ואולי יש לומר, שרש"י פירש כאן את הברייתא לפי ההו"א של הגמרא, ואכן פירוש זה מתאים להנחה הפשוטה של הגמרא (סעיף ג), שנחלקו בקצץ, ולכן הגמרא הקשתה: והלא קצץ! הו"א זו עולה ככל הנראה מסמיכות הבבות בברייתא כנ"ל, ורק רב ששת חידש שהמחלוקת עוסקת בלא קצץ (שורה תחתונה), וכמו שפירש רש"י בסוף הסוגיא.